

סיכום

אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים.

וּפְרַשׁ"י: אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – כְּדָאֵי הִיא הַהוֹצָאָה שֶׁתְּהִיּוּ מִשׁוֹעֲבָדִים לִי. דְּבַר אַחֵר: לִפִּי שֶׁנִּגְלָה בֵּינִי כְּגִיבּוֹר מִלַּחְמָה, וְנִגְלָה כֵּאֵן כֹּזֵקֵן מִלֵּא רַחֲמִים... הוֹאִיל וְאֵנִי מִשְׁתַּנֵּה בְּמִרְאוֹתַי, אֵל תֹּאמְרוּ שְׁתֵּי רִשׁוּיֹת הֵן; אֲנוּכִי הוּא אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַל הַיָּם. דְּבַר אַחֵר לִפִּי שֶׁהִיּוּ שׁוֹמְעִין קוֹלוֹת הַרְבֵּה... אֵל תֹּאמְרוּ רִשׁוּיֹת הַרְבֵּה הֵן. וְלֵמָּה אָמַר לִשְׁוֹן יַחֲדֵי, "אֱלוֹקִיךָ"? לִיתֵן פִּתְחוֹן פֶּה לְמֹשֶׁה לְלַמֵּד סְנִיגוּרִיא בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: "לֵמָּה ה' יַחֲרָה אִפְךָ בְּעַמְךָ?" לֵא לְהֵם צִיּוּיֹת "לֹא יִהְיֶה לָכֶם אֱלוֹקִים אַחֲרָיִם", אֲלֵא לִי לְבַדִּי.

הֵרָא"ם מִפְּרַשׁ שְׁכוּוֹנַת רַשׁ"י הִיא לְהַסְבִּיר אֶת הַקֶּשֶׁר בֵּין שְׁנֵי חֲלָקֵי הַפְּסוּקִים: הַסִּיבָה לִכְךָ שֶׁ"אֲנוּכִי ה' אֱלוֹקִיךָ" – כְּלוֹמֵר שֶׁעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מוֹטֵלֶת הַחֻבָּה לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת הַקֶּב"ה כְּאֱלוֹקֵיהֶם וְלִהְיוֹת מִשׁוֹעֲבָדִים אֵלָיו – הִיא מִשׁוֹם שֶׁ"הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", וּבִכֵּךְ זָכָה הַקֶּב"ה בְּבִנְיֵי־יִשְׂרָאֵל וְעִשָּׂאֵם לֹא לְעַבְדִּים.

אֵךְ הַבְּנָה זֶה אֵינָה מַחֲוֹרַת דִּיִּיה, שֶׁכֵּן הַקֶּשֶׁר בֵּין הוֹצֵאתָם שֶׁל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְקַבֵּלֶת עוֹלוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה הוּא מוֹבֵן מֵאֵלָיו, וְאִף נֹזְכֵר בְּמִפּוֹרֵשׁ בְּכַתוּב פְּעֻמִּים רַבּוֹת קוֹדֵם לָכֵן, מִבְּלֵי שֶׁרַשׁ"י יִפְרֹשׁ עַל כֵּךְ דְּבַר. מִדּוּעַ, אִפּוֹא, נִדְרַשׁ רַשׁ"י לְפַרֵשׁ זֹאת דּוּוֹקָא כֵּאֵן?

וְלִכֵּן יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהַקוּשִׁי בְּכַתוּב הוּא בְּדִיּוֹק לְהַפְךָ: מַהוּ הַחִידוּשׁ בְּדַבְרֵי הַקֶּב"ה כֵּאֵן – וְהִרִי מַכְבֵּר הִיא יְדוּעַ לְבִנְיֵי־יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּצְיָאֵתֶם מִמִּצְרַיִם הִיא עַל־מִנַּת שִׁיקְבִּלוֹ עֲלֵיהֶם אֶת הַקֶּב"ה כְּאֱלוֹקֵיהֶם וְיִשְׁמְרוּ אֶת מִצְוֹתָיו?

קוּשִׁי זֶה מֵתַרְפֵּץ רַשׁ"י בְּדַבְרֵיו "כְּדָאֵי הִיא הַהוֹצָאָה שֶׁתְּהִיּוּ מִשׁוֹעֲבָדִים לִי":

"אֲנוּכִי ה' אֱלוֹקִיךָ" – פִּירוּשׁוֹ שֶׁעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת מַלְכוּתוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה וְלִשְׁמוֹעַ לְמִצְוֹתָיו; אֵךְ אֵין בְּכֵךְ כְּדִי לְחַיִּיב שֶׁעֲבוּד מוּחֲלָט לְקֶב"ה בְּכֵל תַּחֲמוּמֵי הַחַיִּים, כִּשֶׁם שֶׁנִּתְּנִינוּ שֶׁל מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם יִכּוֹלִים לְמַלֵּא אַחֵר הוֹרְאוֹתָיו וְעַדִּין לְקִיִּים חִיִּי־פֶרֶט חוֹפְשִׁיִים. וְלִכֵּן מוֹסִיף הַכַּתוּב "אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" – "כְּדָאֵי הִיא הַהוֹצָאָה שֶׁתְּהִיּוּ מִשׁוֹעֲבָדִים לִי": מֵאַחֵר שֶׁהַקֶּב"ה הוֹצִיא אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם – אֵין דִּי בְּכֵךְ שִׁיקְבִּלוֹ אֶת מַלְכוּתוֹ בְּלִבָּד, אֲלֵא עֲלֵיהֶם לְהַשְׁתַּעֲבֵד לֹא כְּלִיל.

לִפִּי הַסְּבֵר זֶה יוֹבֵן דִּיּוֹק לִשְׁוֹן רַשׁ"י "שֶׁתְּהִיּוּ מִשׁוֹעֲבָדִים לִי" (וְלֹא "שֶׁתְּהִיּוּ עַבְדֵּי"), וְכֵן הַסִּיבָה לִכְךָ שֶׁהוּא אֵינוֹ מַעֲתִיק אֶת סִיּוּם הַכַּתוּב "מִבֵּית עַבְדִּים": לְעַבְדֵּי סַתֵּם יִכּוֹלָה לִהְיוֹת מִיַּדָּה כְּלִשְׁהִי שֶׁל חוֹפֵשׁ מֵעוֹל הָאָדוֹן (בְּזַמְנֵי הָאֲכִילָה,

השינה וכו'), ואילו שעבוד משמעותו **עול תמידי**, החל על העבד בכל זמן ובכל מצב. כזה היה אופי השעבוד שהוטל על בניישראל במצרים, ולכן זכאי (כביכול) גם הקב"ה, שהוציאם משם, לסוג זה של שעבוד.

ועדיין קיים קושי בפירוש זה, שכן ממנו עולה ששני חלקי הפסוק ("אנוכי ה' אלוקיך" ו"אשר הוצאתיך מארץ מצרים") הם שני עניינים נפרדים, בניגוד למשמעות הפשוטה; ולכן מוסיף רש"י וכותב שני פירושים נוספים (על-אף שהם רחוקים מדרך הפשט, ובכל אחד מהם יש קשיים משלו) שעל-פיהם אכן מדובר בהמשך אחד.

מסיום דברי רש"י – "ולמה אמר לשון יחיד... ללמד סניגוריא במעשה העגל" – ניתן ללמוד הוראה נפלאה על חביבותו של כל אדם מישראל בעיני הקב"ה: הקב"ה ניסח את עשרת הדברות, עבור כל בניישראל בכל הדורות, בלשון יחיד – רק כדי שניתן יהיה ללמד זכות על יהודים שירדו לדיוטה כה תחתונה!

ומכאן יש ללמוד בקל-וחומר לדורנו, שרובם ככולם של בניישראל הזקוקים לקירוב הם בגדר "תינוק שנשבה", שיש לקרב כל אדם מישראל ללא חשבונות כלשהם.